

JOM HASJOA

DE HOLOCAUST EN ANDERE GENOCIDEN

6 mei 2005

Informatieblad

Sjoa en de Holocaust

Shoah betekent volgens het 'Van Dale Groot Woordenboek der Nederlandse Taal' *totale uitroeiing*.

Holocaust komt van het Laat-Latijnse *Holocaustum* en het Griekse *Holokauston* (ὁλοκαυστον). Letterlijk betekent het *brandoffer*, het woord is geleend voor de betekenis *volkerenmoord*.

Tegenwoordig worden deze begrippen gebruikt voor de massale moord op joden door het Nazi-regime tijdens de Tweede Wereldoorlog (1939-1945).

De joodse gemeenschap staat op Jom haSjoa stil bij de mensen die tijdens het nazistische regime zijn vermoord en bij de invloed van de Sjoa op het joodse volk. Jom Hasjoa valt elk jaar op 26 nisan (de eerste maand van de joods kalender). Volgens de joods kalender zijn er 12 maanden van 29 of 30 dagen in normale jaren en 13 maanden in schrikkeljaren. De feestdag verschuift daarom elk jaar t.o.v. de christelijke kalender. In 2004 viel Jom haSjoa op 18 april; in 2005 op 6 mei.

De herdenking van de Holocaust vindt in Nederland de avond ervoor plaats in de Hollandsche Schouwburg (in Amsterdam), vanwaar in de oorlog vele joden zijn weggevoerd.

In deze lesbrief kijken we terug naar de geschiedenis van de Holocaust, vergelijken deze met andere al dan niet vermeende *genociden** in de 20^e eeuw en naar de vraag of de internationale gemeenschap nieuwe *genociden* kan voorkomen.

* op het begrip genocide gaan we verderop dieper in

De Holocaust in bronnen

Aan de leider van de Sicherheitspolizei en de SD – Gruppenführer Heydrich – Berlijn

In aanvulling op de u reeds op 24 januari opgedragen taak, het jodenprobleem in de vorm van emigratie of evacuatie tot een met de tijdsomstandigheden overeenkomende zo gunstig mogelijke oplossing te brengen, verleen ik hierbij de opdracht alle noodzakelijke voorbereidingen in organisatorisch, zakelijk en materiaal opzicht te treffen voor een definitieve oplossing van het jodenprobleem in het Duitse invloedsgebied van Europa. Voorts geef ik u de opdracht mij ten spoedigste een uitgewerkt ontwerp voor te leggen over de organisatorische, zakelijke en materiële voorbereidende maatregelen ter bereiking van de beoogde definitieve oplossing van het jodenprobleem.

Bron: De Rijksmaarschalk van het Grootduitse Rijk Göring, Berlijn 31 juli 1941

Voor het zedelijk en lichamelijk welzijn van een volk is noodig een krachtig Staatsbestuur, zelfrespect van de natie, tucht, orde, solidariteit van alle bevolkingsklassen en het voorgaan van het algemeen (nationaal) belang boven het groepsbelang en van het groepsbelang boven het individueel belang.

Bron: Leidend Beginsel van de NSB

Nature is cruel; therefore we are also entitled to be cruel. When I send the flower of German youth into the steel hail of the next war without feeling the slightest regret over the precious German blood that is being spilled, should I not also have the right to eliminate millions of an inferior race that multiplies like vermin?

Bron: Speeches by Reichsfuehrer-SS Himmler before senior SS officers in Poznan, October 4 and 6, 1943 [Trials of War Criminals Before the Nuernberg Military Tribunals - Washington, U.S Govt. Print. Off., 1949-1953, Vol. XIII, p. 323, and Himmler, Reichsfuehrer-SS - P. Padfield, Henry Holt and Co, NY, 1990, p. 469]

Duitse soldaten vernederen een joods jongen in Polen

We have - I would say, as very consistent National Socialists, taken the question of blood as our starting point. We were the first really to solve the problem of blood by action, and in this connection, by problem of blood, we of course do not mean antisemitism. Antisemitism is exactly the same as delousing. Getting rid of lice is not a question of ideology. It is a matter of cleanliness.

Bron: The Goebbels [Reich propaganda Minister] Diaries, February 14, 1942

JOM HASJOA: GENOCIDEN 4

Kulmhof i.e. Chelmno (in the then Wartheland), where between December 1941 and fall 1942 and again from May until August 1944 gassings by means of carbon monoxide from motor exhaust gas took place. Altogether more than 150,000 Jews as well as 5000 gypsies have hereby been killed.

Belzec (in the district Lublin of the then general governments): from march to December 1942 in the beginning in three, later in six large gas chambers by means of carbon monoxide from motor exhaust gas altogether about 600,000 Jews were killed here.

Sobibor (district Lublin, general government) received in April 1942 three, later in September 1942 six gas chambers and until October 1943 it was "in operation". During this period at least 200,000 Jews have been murdered through carbon monoxide gas.

Treblinka (district Warschau, general government) from the end of July 1942 on had three gas chambers and received at the start of September 1942 furthermore ten larger gas chambers. Up to the dissolution of the camp in November 1943 altogether 700,000 Jews were killed here by carbon monoxide.

Majdanek (district Lublin, general government): The concentration camp existing since September 1941 turned into an extermination camp when between April 1942 and November 1943 mass shootings took place to which 24,000 Jews fell victim. In October 1942 also two, later three gas chambers were built. In the beginning the killings in these were done by means of carbon monoxide, s> from cyan hydrogen). Up until the dissolution of the camp in March 1944 about 50,000 Jews have been gassed.

Auschwitz-Birkenau (in the formerly polish, in 1939 adjoined to the "Reich" upper eastern Silesian area, south eastern of Kattowitz): The extermination camp in Birkenau, established in the second half of 1941, was joined to the concentration camp Auschwitz, existing since May 1940. From January 1942 on in five gas chambers and from the end of June 1943 in four additional large gassing-rooms gassings with Zyklon B have been undertaken. Up until November 1944 more than one million Jews and at least 4000 gypsies have been murdered by gas.

Bron: Institut Für Zeitgeschichte in München

Today I can confirm that our objective, to solve the Jewish problem for Lithuania, has been achieved by EK 3. In Lithuania there are no more Jews, apart from Jewish workers and their families.

Bron: Jager, SS-Standartenfuhrer, brief uit 1941 (vertaald)

JOM HASJOA: GENOCIDEN 5

We gaan enkele genociden in de 20^e eeuw vergelijken. De vraag naar wat een genocide is, lijkt op zich heel simpel. Je zoekt *genocide* op in het woordenboek en klaar ben je. Maar is het wel zo simpel?

Het Van Dale Hedendaags Woordenboek zegt bij het lemma *genocide*:

"Stelselmatige uitroeiing van een ras of een volk"

Maar wanneer is iets 'stelselmatig' of niet? Wanneer spreken we van 'uitroeiing'? Horen de slachtoffers altijd bij een ras of volk of kunnen we ook andere groepen slachtoffers aanwijzen? Wat is het verschil tussen genocide en massamoord?

Een massaslachting ergens in Rusland tijdens de bezetting door de Nazi's in de Tweede Wereldoorlog

De term 'genocide' is verzonnen door de jurist Raphael Lemkin in 1944. Hij combineerde het Griekse woord 'genos' (ras) met Latijnse woord 'cide' (doden).

In 1948 werd in de zogenoemde Genocide Conventie door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties de definitie van volkenmoord vastgelegd.

'Genocide is het plegen van daden met de intentie het vernietigen van een nationale, etnische, raciale of religieuze groep als geheel, of een deel daarvan, als zodanig.'

Moord kan een daad van genocide zijn. Maar ook het aanbrengen van ernstig lichamelijk of psychisch letsel (waaronder verkrachting) en het voorkomen van geboorte binnen een groep en het ontvreemden van kinderen en ze binnen een andere groep laten opgroeien wordt tot genocide gerekend.

Genocide onderscheidt zich van andere internationale misdaden door het beginsel van *dolus specialis* (speciale intentie). De intentie - het (deels) uitroeien van een groep - is belangrijker dan het resultaat (aantallen slachtoffers).

JOM HASJOA: GENOCIDEN 6

Uit bovenstaande definitie van genocide kunnen we een aantal elementen halen:

- intentie om een ras, volk of een identificeerbare groep (deels) uit te roeien
- systematiek in de uitvoering
- grote aantallen slachtoffers

We kijken naar enkele genociden in de 20^e eeuw

- 1 Turkije (1915-1918)
- 2 Cambodja (1975-1979)
- 3 Voormalig Joegoslavië (1991-1999)
- 4 Rwanda (1994)

Turkije (1915-1918)

In the early part of 1915, the Armenian soldiers in the Turkish army were reduced to a new status. Up to that time most of them had been combatants, but now they were all stripped of their arms and transformed into workmen. Instead of serving their country as artillerymen and cavalrymen, these former soldiers now discovered that they had been transformed into road labourers and pack animals. Army supplies of all kinds were loaded on their backs, and, stumbling under the burdens and driven by the whips and bayonets of the Turks, they were forced to drag their weary bodies into the mountains of the Caucasus. Sometimes they would have to plough their way, burdened in this fashion, almost waist high through snow. They had to spend practically all their time in the open, sleeping on the bare ground -- whenever the ceaseless prodding of their taskmasters gave them an occasional opportunity to sleep. They were given only scraps of food; if they fell sick they were left where they had dropped, their Turkish oppressors perhaps stopping long enough to rob them of all their possessions -- even of their clothes. If any stragglers succeeded in reaching their destinations, they were not infrequently massacred. In many instances Armenian soldiers were disposed of in even more summary fashion, for it now became almost the general practice to shoot them in cold blood. In almost all cases the procedure was the same. Here and there squads of 50 or 100 men would be taken, bound together in groups of four, and then marched out to a secluded spot a short distance from the village. Suddenly the sound of rifle shots would fill the air, and the Turkish soldiers who had acted as the escort would sullenly return to camp. Those sent to bury the bodies would find them almost invariably stark naked, for, as usual, the Turks had stolen all their clothes. In cases that came to my attention, the murderers had added a refinement to their victims' sufferings by compelling them to dig their graves before being shot.

Bron: Henry Morgenthau, Ambassadeur van Amerika in Turkije, in zijn boek 'The murder of a nation'

"Though the mobilization had many other objectives, it served a major purpose for the swift execution of the plan of genocide. By removing all able-bodied Armenian males from their cities, villages, hamlets, and by isolating them in conditions in which they virtually became trapped, the Armenian community was reduced to a condition of near-total helplessness, thus an easy prey for destruction. It was a masterful stroke as it attained with one blow the three objectives of the operation of trapping the victim population: a) dislocation through forcible removal; b) isolation; c) concentration for easy targeting."

Bron: Dadrian, *The History of the Armenian Genocide* [Berghahn Books, 1995], p. 226.

Hoofden van onthoofde
Armeense mannen, door
de Turken tentoongesteld

The forced deportation of the women, childerly, and elderly left alive after the gendercide against Armenian men gave rise to some of the most hellish scenes in recorded history. Some Armenian women and children were offered the alternative of conversion to Islam and subsequent slavery in Turkish homes, but it is generally held that only a thousand or so accepted. The rest were driven from their homeland at bayonet-point, and forced to run a vicious gauntlet of soldiers and marauding tribespeople. "Women who lagged behind were bayoneted on the road, or pushed over precipices, or over bridges."

Bron: Toynee (quoted in Leo Kuper, *Genocide*, p. 111)

"In a loop of the river near Erzinghan ... the thousands of dead bodies created such a barrage that the Euphrates changed its course for about a hundred yards."

Bron: Henry Morgenthau, Ambassadeur van Amerika in Turkije, in zijn boek 'The murder of a nation'

Tijdens de deportatie naar Syrië in 1915 - de beruchte "Mars door de woestijn" - zijn vele honderd-duizenden Armeniërs omgekomen.

One and a half million Armenians were killed, out of a total of two and a half million Armenians in the Ottoman Empire. The Armenian Genocide was masterminded by the Central Committee of the Young Turk Party (Committee for Union and Progress [Ittihad ve Terakki Cemiyet, in Turkish]) which was dominated by Mehmed Talât [Pasha], Ismail Enver [Pasha], and Ahmed Djemal [Pasha]. They were a racist group whose ideology was articulated by Zia Gökalp, Dr. Mehmed Nazim, and Dr. Behaeddin Shakir.

The Armenian Genocide was directed by a Special Organization (Teshkilati Mahsusa) set up by the Committee of Union and Progress, which created special "butcher battalions," made up of violent criminals released from prison.

Bron: Knights of Vartan Armenian Research Center, 3 augustus 1996

Op 24 april was het 85 jaar geleden dat door de Ottomaanse heerser Taleat Pache, minister van Binnenlandse Zaken in Turkije, de aanzet werd gegeven tot de massamoord op de Armeniërs in Turkije.

Op 24 april 1915 fusilleerden de Turken vijftienhonderd leden van de Armeense elite. De beschuldiging luidde dat ze geheuld hadden met de vijanden van het Osmaanse Rijk, dat in de Eerste Wereldoorlog de zijde van de Duitsers had gekozen.

De Armeense gemeenschap was in een klap stuurloos. Vervolgens deporteerden de Turken de overgebleven Armeniërs, vooral bejaarden, vrouwen en kinderen. In lange dagmarsen trokken ze zonder eten en drinken vanuit het oosten van Turkije naar Syrië, dat toen nog deel uitmaakte van het Ottomaanse rijk. Tallozen kwamen daarbij om, door ontberingen maar ook door overvallen.

Bij de genocide zijn volgens Armeense bronnen anderhalf miljoen Armeniërs omgekomen. Volgens Turkije zouden er 300.000 tot 500.000 slachtoffers zijn geweest.

Bron: Zeeburg Nieuws, 27 april 2000

Aanvullende bronnen:

- <http://www.genocide.org>
- <http://www.historyplace.com/worldhistory/genocide/armenians.htm>
- <http://home.wanadoo.nl/viermeiprojekt/Repertoire/Programmas/Progr92/achtergrond.html>

Voormalig Joegoslavië (Kroatië, Bosnië-Herzegovina en Kosovo) 1991-1999

Zwart asfalt slingert zich ten noordoosten van Pristina de bergen in. "De weg des doods", zegt Imran Krashiqi. Hij is boer uit Makovac, zeven kilometer van Pristina. Even buiten het dorp staat hij stil. Langs de kant van de weg telt hij 23 graven. "Albanezen, vermoord door de Serviërs. De zigeuners moesten ze begraven. Gewoon in hun kleren. Ongewassen." Krashiqi zag het vanuit de heuvels aan de andere kant van de straat. De heuvels zijn dichtbebost en boden een schuilplaats voor zijn gezin en nog een paar families uit Makovac. Hij tuurt in de richting van de doden, schuift zijn hand langs zijn neus en loopt terug naar het dorp. Bij zijn huis steekt hij de weg over, loopt over een houten brug over het riviertje Pristevka en stopt bij een verlaten boerderij. Hij duwt de deur van de binnenplaats open, kippen vliegen weg. De boer loopt naar een schuur die gebruikt werd als garage. In een diepe put kunnen monteurs onder de auto staan. "Hier hebben ze de mensen gemarteld", zegt Krashiqi. Over de weg door Makovac werden Kosovaren vanuit de bergdorpen naar Pristina gedreven. Af en toe pikten de Serviërs er mensen uit. "Waar is je geld? Waar is het UÇK? Als het antwoord de Serviërs niet aanstond, werd je in de put gegooid of direct doodgeschoten." De witte buitenmuur van de koestal is een stille getuige: 37 kogelgaten. In de garage liggen lege hulzen. Krashiqi wijst op de ruwhouten planken die over de put liggen met donkerrode, bijna zwarte plekken. "Bloed." Als een gids des doods gaat hij verder. Twintig kilometer buiten zijn dorp loopt een kleine zijweg de bossen in. Na een paar kilometer maakt het asfalt plaats voor modder, brokken steen en diepe kuilen. Langs het pad uitgebrande auto's, tractoren, wagens, koelkasten en gasfornuizen. Tegen het struikgewas open koffers met kleren, schoenen en speelgoed. Dekens, kleden, balen met meel en aardappelen liggen te rotten. Volgens de boer in zijn zwarte trainingsbroek met grofgebreide wollen trui waren gemaskerde paramilitaire eenheden hiervoor verantwoordelijk. "Zij joegen de mensen eerst uit hun dorpen en zeiden dat ze naar Pristina moesten. Zo niet: de kogel. En onderweg gingen het platbranden en de vernedering door."

Dan staat hij stil. In de berm met witte en gele bloemen liggen 21 graven. "Er liggen ook kinderen en vrouwen", zegt Rushiti. "Een vrouw die naast de school woont, zag de kar waarop de lijken lagen." Op weg naar huis komt Krashiqi zijn broer tegen. De twee mannen praten op fluistertoon. "Mijn broer heeft er weer een ontdekt." Een paar kilometer voor Kaçikol stappen ze uit de auto. Er volgt een route over een bospad. Op een open plaats staan drie boerderijen. Het huisraad ligt bij de waterput, verkoold. De boerderijen liggen in puin. Achter de boerderij ligt een boomgaard. Tussen de bomen is een plek van ongeveer van vijf bij vijf meter omwoeld. Tussen de takken op de grond is een arm in een bevuild blauw trainingsjack te zien. De broers maken een schatting. "Dertig tot veertig."

Bron: NRC Handelsblad, 21 juni 1999

Demonstratie van vrouwen tegen de verkrachtingen in Bosnië

Mannen worden niet alleen aangesproken met nationalisme maar vooral ook, zoals gebruikelijk bij extreem-rechts, op hun mannelijkheid. Door armoede en onzekerheid getroffen mannelijke ego's worden door alle partijen opgepoetst met een ziekelijke mannenwaan. Zo ontwikkelen de Moslimleiders zich steeds meer tot vrouwvijandige fundamentalisten. De Kroatische leider Tudjmann schaft abortus af en vindt het de taak van de vrouw 4 kinderen te baren voor zijn kersverse staat. Tijdens de oorlog zijn systematische verkrachtingen aan de orde van de dag. De 10 duizend leden tellende Onafhankelijke Vrouwen Associatie van Tuzla (Bosnië), die zich verzet tegen nationalisme en onder meer voedselhulp aan vrouwen verstrekt, constateert dat steeds meer mannen zich ook schuldig maken aan mishandeling van hun 'eigen' vrouw.

Bron: Eric Krebbers in Lokaal Kabaal 13, januari 1996

JOM HASJOA: GENOCIDEN 10

De aanklager schetst een macaber profiel van de man die verantwoordelijk wordt gehouden voor tien jaar geweld in het voormalig Joegoslavië. De leider die een 'Groot-Servië' nastreefde, waarvoor de gebieden van niet-Serviërs moesten worden gezuiverd. 'Hij was in de positie om vanuit zijn kantoor de gebeurtenissen te aanschouwen. Milosevic liet deze misdaden voor hem plegen.'

Misdaden die op gruwelijke wijze geschiedden, betoogt Nice.

Na de val van het Kroatische Vukovar, in november 1991, zochten een man (58) en zijn vrouw bescherming in een ziekenhuis, vertelt Nice. De man, die later zal getuigen, werd meegenomen door Joegoslavische soldaten. Hij en zes anderen overleefden het bloedbad. 'De overige 260 werden afgeslacht.'

Een jaar later werd in de bossen bij het Bosnische Visegrad een meisje geboren. De jonge moeder, de baby en haar familieleden werden door Servische strijdkrachten naar een huis gebracht, waar de vloerbedekking al met benzine was doordrenkt. 'Ze werden levend verbrand. De baby schreeuwde nog twee uur', zegt Nice met een brok in zijn keel.

Bron: de Volkskrant 13 februari 2002

Ruïnes in Kosovo na een aanval van Servische troepen

Dat het gros van de mensen binnen één week (van 24 tot 30 maart) werd gedeporteerd, verondersteld een strak plan, zei de aanklager. Het Joegoslavische en het Servische leger alsmede de politie gingen systematisch te werk. In juni 1999 was ongeveer eenderde van de Kosovo-Albanese bevolking (800 duizend mensen) uit de provincie verdreven. Duizenden anderen werden vermoord en gedumpt in massagraven. Milosevic droeg daarvoor ultieme verantwoordelijkheid, zei Ryneveld. 'Er is niemand anders die u kunt aanwijzen als de verantwoordelijke voor deze gebeurtenissen', zei aanklager Jeffrey Nice al eerder op de dag. Daarbij verwees hij niet alleen naar Kosovo, maar ook naar Bosnië en Kroatië waar de Servische strijdkrachten volgens eenzelfde patroon werkten. 'Het waren daden van mannen, en deze man in het bijzonder.'

Bron: de Volkskrant 14 februari 2002

Aanvullende bronnen:

- <http://www.historyplace.com/worldhistory/genocide/bosnia.htm>
- <http://www.historyplace.com/worldhistory/genocide/ethnic-yugo.jpg>
- <http://www.nrc.nl/W2/Lab/Kosovo/zuivering.html>

Cambodja (1975-1979)

Geschiedenis

Begin 9e eeuw werd het Khmer-rijk gesticht. Dit is onder meer bekend van de tempels in Angkor bij Siem Reap. Na de 14e eeuw kreeg het rijk steeds meer te maken met agressie vanuit de buurlanden Thailand en Vietnam. Nadat Cambodja halverwege de 19de eeuw de hulp in had geroepen van de Fransen, werd het land in 1887 ingelijfd bij de Indochinese Unie. In 1941 werd Norodom Sihanouk door de Fransen op de troon gezet. Hij ontwikkelde zich tegen de Franse wil in tot een fervent voorstander van onafhankelijkheid. In 1953 werd Cambodja onafhankelijk. In 1955 deed Sihanouk afstand van de troon om zijn partij te leiden. In 1970 pleegde Generaal Lon Nol een staatsgreep en vestigde de Khmer Republiek. Een burgeroorlog brak uit en in april 1975 kwam de Khmer Rouge aan de macht onder leiding van Pol Pot. Het land werd Democratische Republiek Kampuchea genaamd. Tussen de 1 en 2 miljoen Cambodjanen kwamen om tijdens het Khmer Rouge bewind. In 1979 viel Vietnam het land binnen en installeerde een nieuwe communistische regering onder leiding van de Kampuchean People's Revolutionary Party (KPRP), in wat de volksrepubliek Kampuchea werd genoemd. Deze regering werd bestreden door een coalitie van o.a. de Khmer Rouge en het in 1981 opgerichte National United Front for an Independent, Neutral, Peaceful and Co-operative Cambodia (FUNCINPEC), onder leiding van prins Sihanouk. Begin jaren negentig werd de VN toegestaan te bemiddelen teneinde de burgeroorlog te beëindigen. In oktober 1991 werden de 'Paris Peace Accords' gesloten. De KPRP veranderde haar naam in Kambodjaanse Volkspartij (CPP). In 1992 werd een vredesoperatie van de VN gestart. In mei 1993 werden verkiezingen gehouden. FUNCINPEC won. De partij werd gedwongen een coalitie te vormen met de CPP, omdat deze dreigde de verkiezingsuitslag niet te erkennen. Twee ministers-presidenten werden aangesteld, prins Ranariddh (FUNCINPEC) en Hun Sen (CPP). De monarchie werd hersteld en Norodom Sihanouk werd voor de tweede maal tot koning gekroond. In bepaalde delen bleef de Khmer Rouge controle houden.

Bron: Landeninformatie Cambodja (ministerie van buitenlandse zaken)

Vlag van de Rode Khmer

De leiders roeiden in elk geval systematisch alle mensen en ideeën uit die hun agrarische heilstaat in de weg stonden. De stadsbevolking werd naar het platteland verdreven en ondergebracht in collectieve nederzettingen, het geld werd afgeschaft en het sociale leven werd volledig ondergeschikt gemaakt aan de normen van het 'eenvoudige boerenleven'. Uit wantrouwen tegen vreemde invloeden recruteerde de Khmer alleen ongeschoolde boeren die nog niet waren 'aangetast' door westerse ideeën, Vietnamese infiltratie of het stadsleven. Deze onervaren maar fanatieke strijders waren vaak van hun land verdreven door de Amerikaanse bombardementen. Ze teerden, afgezien van op het spaarzame voedsel in de jungle, volledig op hun haat en op de belofte van *angkar*, de revolutie. De Khmer ontwikkelden een pathologische haat tegen alle elementen die de plattelandsidylle verstoorden: intellectuelen, stadsbewoners, buitenlanders, maar ook binnenlandse minderheden zoals de Vietnamezen, de Thai en de Chinezen. Zelfs de islamitische Cham die, hoewel van vreemde herkomst, al zo lang in Cambodja leefden dat ze nota bene staan afgebeeld op de bas-reliëfs van de door de Khmer aanbeden Angkor, werden tot ervijanden verklaard. De haat keerde zich ook tegen het eigen volk, tegen de 'Khmer-lijven met een Vietnamese geest', zoals de term luidde waaronder de slachtoffers in de Kampucheaanse annalen werden bijgeschreven.

Bron: De Groene 25 juni 1997 (Artikel: Pol Pot leeft!)

In 1988 is er een stupa gebouwd ter nagedachtenis aan de slachtoffers. Dit is een gebouw van zeventien verdiepingen, met op iedere verdieping schedels, geselecteerd naar leeftijd en geslacht. Veel van de schedels vertonen breuken, wat erop duidt dat ze ingeslagen zijn. De Rode Khmer wilde geen kogels verspillen...

The Cambodian Killing Fields

The Khmer Rouge turned Cambodia to year zero. They banned all institutions, including stores, banks, hospitals, schools, religion, and the family. Everyone was forced to work 12 - 14 hours a day, every day. Children were separated from their parents to work in mobile groups or as soldiers. People were fed one watery bowl of soup with a few grains of rice thrown in. Babies, children, adults and the elderly were killed everywhere. The Khmer Rouge killed people if they didn't like them, if they didn't work hard enough, if they were educated, if they came from different ethnic groups, or if they showed sympathy when their family members were taken away to be killed. All were killed without reason. Everyone had to pledge total allegiance to Angka, the Khmer Rouge government. It was a campaign based on instilling constant fear and keeping their victims off balance.

After the Vietnamese invaded and liberated the Cambodian people from the Khmer Rouge, 600,000 Cambodians fled to Thai border camps. Ten million landmines were left in the ground, one for every person in Cambodia. The United Nations installed the largest peacekeeping mission in the world in Cambodia in 1991 to ensure free and fair elections after the withdrawal of the Vietnamese troops. Cambodia was turned upside down during the Khmer Rouge years and the country has the daunting task of healing physically, mentally and economically.

Bron: The Dith Pran Holocaust Awareness Project

De man die in 1997 voor het eerst sinds jaren weer buitenlandse pers ontmoette was op 69-jarige leeftijd ziek en versleten. „Mijn geweten is zuiver“, zei hij nog voordat hij van de camera vandaan strompelde. Een jaar later overleed hij onder omstandigheden die niet helemaal duidelijk zijn. Zijn huis is vernield en geplunderd.

„Het is jammer dat Pol Pot zijn straf is ontlopen“, zegt Vanna. De 35-jarige Vanna verloor vier van zijn broers en zussen in de jaren 1975-1979 waarin Cambodja één groot werkkamp werd. Naar schatting 1.7 miljoen van de acht miljoen Cambodjanen kwamen onder het terreurbewind van de Rode Khmer om het leven door executies, ziektes, honger en uitputting. Net als veel andere Cambodjanen achtervolgt Vanna de vraag over het waarom van al die doden. Met zijn familie is hij naar Anlong Veng, het laatste bolwerk van de Rode Khmer, gegaan om met eigen ogen te zien dat het tijdperk van de terreur voorgoed voorbij is.

Bron: Trouw, 15 augustus 2001

Aanvullende bronnen:

- <http://www.cybercambodia.com/dachs>
- <http://www.historyplace.com/worldhistory/genocide/pol-pot.htm>
- <http://www.yale.edu/cgp/>

Rwanda (1994)

Toen Rwanda eind 19^e eeuw onder Duits koloniaal bewind kwam was het land reeds eeuwenlang een koninkrijk, gedomineerd door de Tutsi's (veehouders) die circa 15% van de bevolking uitmaken. De Hutu's (landbouwers) vormden meer dan 80% van de bevolking, de autochtone Twa 1%. Na de Eerste Wereldoorlog kwam Rwanda onder Belgisch koloniaal bewind, dat het lokale bestuur vrijwel uitsluitend legde bij de Tutsi's, wier overheersende rol zo verder werd vergroot. Dit leidde, toen in 1959 de onafhankelijkheid in zicht kwam, tot een opstand van de Hutu-bevolking. Veel Tutsi's verloren het leven, een groot aantal ontvluchtte het land. De monarchie werd afgeschaft en in 1962 kwam een onafhankelijke republiek tot stand met Gregoire Kayibanda (Hutu) als eerste president. Gewelddadigheden tussen Hutu's en Tutsi's leidden in 1963, en opnieuw in 1973, tot een verdere uittocht van Tutsi's naar met name Oeganda en Burundi. In juli 1973 kwam Rwanda na een staatsgreep onder het gezag van generaal Juvénal Habyarimana die de 'Mouvement Révolutionnaire National pour le Développement (MRND) oprichtte. In de jaren '70 maakte Rwanda een voorspoedige economische ontwikkeling door. Vanaf midden jaren '80 stagneerde de groei en ontstonden maatschappelijke en politieke spanningen. De roep om hervormingen en afschaffing van het éénpartijstelsel nam toe. Intussen was de Tutsi-gemeenschap in ballingschap het recht op terugkeer en deling van de macht gaan eisen. Toen Habyarimana geen concessies deed viel, in 1990, de door Tutsi's gedomineerde guerrillagroep 'Rwandan Patriottic Front' (RPF) het land vanuit Oeganda binnen. Zij bezetten een deel van het noorden en oosten van Rwanda, bijna een miljoen burgers werd binnenlands ontheemd.

In 1991 werd, mede onder internationale druk, het meerpartijstelsel ingevoerd. Een transitieregering werd ingesteld, die onderhandelingen met het RPF ging voeren. Dat leidde in 1993 tot het Akkoord van Arusha, dat voorzag in de terugkeer van de Tutsi-ballingen, deling van de macht en integratie van de RPF in de Ruandese strijdkrachten.

De VN zetten 2500 manschappen in ter bewaking van de implementatie van het Akkoord. Uitvoering van 'Arusha' werd evenwel door elementen van de MRND en extremistische Hutu-partijen gesaboteerd. Op 6 april 1994 werd het vliegtuig van Habyarimana neergeschoten. In de daaropvolgende politieke chaos legden de Hutu-extremisten en hun milities ('interahamwe') hun voorgenomen genocide op Tutsi's (en

gematigde Hutu's) ten uitvoer. In minder dan 4 maanden kostte dat het leven aan wellicht 800.000 mensen.

Elly Beelen-van Horrik, Rwanda (04/00),

Bron: Landenoverzichten, Ministerie van Buitenlandse Zaken, www.buza.nl

Following the militias' example, Hutus young and old rose to the task. Neighbors hacked neighbors to death in their homes, and colleagues hacked colleagues to death in their workplaces. Doctors killed their patients, and schoolteachers killed their pupils.

The mass-murder was not the product of anarchy but rather of order, authoritarianism, decades of modern political theorizing and indoctrination, and one of the most meticulously administered states in history."

Bron: Philip Gourevitch: We Wish To Inform You That Tomorrow We Will Be Killed With Our Families, Farrar, Straus & Giroux, 1999

Renewed fighting in Ruanda. On 6 April 1994, a plane carrying President Juvénal Habyarimana of Ruanda and President Cyprien Ntaryamina of Burundi crashed at Kigali airport, killing all those on board. The cause of the crash could not be determined without a full investigation, which has not taken place. Following the deaths of the two Presidents, widespread killings having apparently both ethnic and political dimensions began in Kigali and also in other parts of the country. A civil war broke out after the air crash which led to country-wide massacres of the Hutu opposition and intelligentsia, as well as members of the Tutsi minority and other RPF supporters. Within two weeks, the deaths were considered to number tens of thousands. According to reports at the time, the killings were started by unruly members of the Presidential Guard, and then spread quickly throughout the city. RPF units subsequently became involved in the fighting.

Bron: United Nations Assistance Mission for Ruanda,
www.un.org/Depts/DPKO/Missions/unamir_b.html

In april kwam een fax, gedateerd 11 januari 1994, boven tafel, verzonden door Romeo Dallaire, de commandant van de VN –vredesmacht in Ruanda. Daaruit bleek dat de VN wisten dat extremistische Hutu's een massamoord in Ruanda voorbereidden – en niet, zoals zo lang was beweerd, werden 'verrast door deze spontane uitbarsting van etnische haat, die zij niet konden verhinderen'. Een hoge regeringsfunctionaris, tevens leider van één der Hutu-milities, had generaal Dallaire gewaarschuwd dat de partij van de Ruandese president militieën opleidde, wapens opsloeg en de namen registreerde van alle Tutsi's, met de bedoeling hen uit te roeien. Hij had ook verteld dat een plan bestond om Belgische VN-militairen te vermoorden. Dat zou gegarandeerd leiden tot terugtrekking van de VN-vredesmacht. Dallaire vroeg in zijn fax toestemming om wapendepots van Hutu-milities over te nemen en zijn informant in veiligheid te brengen. Dat werd hem verboden; het mandaat van de Veiligheidsraad zou zo'n operatie niet toestaan. Want Kofi [Annan] wist dat niemand in Washington zijn handen wilde branden aan een nieuwe VN-vredesoperatie in Afrika – na de moord op Amerikaanse VN-militairen in Somalië enkele maanden tevoren. Dus kreeg generaal Dallaire alleen instructie zijn informatie door te spelen aan de president van Ruanda en aan de ambassades van Frankrijk, België en de VS. Die landen besloten tot nietsdoen. Kofi zelf vond het niet nodig alarm te slaan. Drie maanden later, op 7 april 1994, slachtten Hutu-milities inderdaad tien Belgische blauwhelmen af. Daarop haalden de VN vrijwel hun hele troepenmacht weg. De moorden gingen ongehinderd door tot het door de Tutsi's overheerste Patriottische Leger in juli de macht overnam. Inmiddels waren al zo'n 800.000 mensen, merendeels Tutsi's, vermoord.

Annan legt een krans bij een herdenkingsmuur

Bron: Michael Stein: 'Redder van VN' blijkt een keurige opportunist,
in: NRC Handelsblad van 31 december 1998

Aanvullende links:

- <http://www.ictj.org/>: de website van het Rwanda Tribunaal.
- <http://www.historyplace.com/worldhistory/genocide/rwanda.htm>
- <http://home.wanadoo.nl/viermeiprojekt/Repertoire/Programmas/Progr92/achtergrond.html>

De Conventie tegen Genocide

In 1948 is in Parijs het *Verdrag inzake de voorkoming en de bestraffing van genocide* door de Verenigde Naties aangenomen.

De volledige tekst kun je nalezen op <http://www.preventgenocide.org/nl/verdrag.htm>

De belangrijkste artikelen uit dat verdrag zijn:

Artikel I: De Verdragsluitende Partijen stellen vast, dat genocide, ongeacht of het feit in vredes- dan wel in oorlogstijd wordt bedreven een misdrijf is krachtens internationaal recht, welk misdrijf zij op zich nemen te voorkomen en te bestraffen.

Artikel III: Strafbaar zijn de volgende handelingen:

- (a) genocide;
- (b) samenspanning om genocide te plegen;
- (c) rechtstreeks en openbaar aanzetten tot genocide;
- (d) poging tot genocide;
- (e) medeplichtigheid aan genocide.

Artikel IV: Zij, die genocide of een der andere in artikel III genoemde feiten plegen, worden gestraft, onverschillig of zij constitutioneel verantwoordelijke regeringspersonen, ambtenaren of privé-personen zijn.

Artikel VI: Zij, die worden beschuldigd van genocide of enig ander in artikel III genoemd feit, worden berecht door een daartoe bevoegde rechtbank van de Staat, binnen welks gebied het feit is gepleegd, of door een zodanige internationale strafrechter als daartoe bevoegd is ten aanzien van die Verdragsluitende Partijen, welke de rechtsmacht van deze rechter hebben aanvaard.

Artikel VIII: Elke Verdragsluitende Partij kan een beroep doen op de bevoegde organen van de Verenigde Naties om krachtens het Handvest van de Verenigde Naties zodanige maatregelen te treffen, als zij passend achten ter voorkoming en onderdrukking van daden van genocide of van enig ander in artikel III genoemd feit.

JOM HASJOA: GENOCIDEN 16

Meer informatie op internet:

http://www.geocities.com/vb_holocaust/
De Holocaust Tijdljn

<http://holocaust.tweede-wereldoorlog.klup.nl/>
Holocaust startpagina

<http://www.mei1940.org/Holocaust/>
Holocaust startpagina

<http://www.genocide.org>
Engelstalige genocide-startpagina

<http://www.historyplace.com/worldhistory/genocide/>
Genociden in de 20^e eeuw (Engelstalig)

<http://www.ess.uwe.ac.uk/genocide.htm>
Het Web Genocide Documentatie Centrum van de University of the West of England (Engelstalig)

<http://www.people.memphis.edu/~genocide/>
Het Genocide Research Project van de Universiteit van memphis (Engelstalig)

<http://www.nrc.nl/W2/Lab/Kosovo/zuivering.html>
Onderdeel 'Etnische zuiveringen' van het Kosovo-dossier van de NRC

<http://www.cybercambodia.com/dachs>
Digitaal archief van overlevenden van de genocide in Cambodja (Engelstalig)

<http://www.yale.edu/cgp/>
Het Cambodian Genocide Project van de Yale University

<http://www.ictr.org>
De website van het Ruanda Tribunaal (Engelstalig)

<http://www.un.org/icty/index.html>
De website van het Joegoslavië Tribunaal (Engelstalig)

<http://www.preventgenocide.org/nl/verdrag.htm>
Tekst van het Verdrag inzake de Voorkoming en de Bestrafing van Genocide